

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

28. september 2023*

Apellatsioonkaebus – Riigiabi – ELTL artikli 107 lõike 2 punkt b – Taani lennutranspordi turg – Abi, mida Taani Kuningriik andis lennuettevõtjale seoses COVID-19 pandeemiaga – Riigiabi ajutine raamistik – Uuendatava krediidiliiniga seotud avalik garantii – Euroopa Komisjoni otsus jätta vastuväited esitamata – Üheainsa kannatanu kahju hüvitamiseks ette nähtud abi – Proportsionaalsuse ja diskrimineerimiskeelu põhimõtted – Asutamisevabadus ja teenuste osutamise vabadus

Kohtuasjas C-321/21 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 21. mail 2021 esitatud apellatsioonkaebus,

Ryanair DAC, asukoht Swords (Iirimaa), esindajad: *avocats* V. Blanc, F.-C. Laprèvote, E. Vahida, *dikigoros* I.-G. Metaxas-Maranghidis ja *abogado* S. Rating, hiljem *avocats* V. Blanc, F.-C. Laprèvote, E. Vahida, *dikigoros* I.-G. Metaxas-Maranghidis, *abogados* D. Pérez de Lamo ja S. Rating,

apellant,

teised menetlusosalised:

Euroopa Komisjon, esindajad: L. Flynn, S. Noë ja F. Tomat,

kostja esimeses kohtuastmes,

Taani Kuningriik, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja M. Søndahl Wolff, keda abistas *advokat* R. Holdgaard, hiljem C. Maertens ja M. Søndahl Wolff, keda abistas *advokat* R. Holdgaard,

Prantsuse Vabariik, esindajad: A.-L. Desjonquères, P. Dodeller, A. Ferrand ja N. Vincent, hiljem A.-L. Desjonquères ja N. Vincent ning veel hiljem A.-L. Desjonquères,

SAS AB, asukoht Stockholm (Rootsi), esindajad: *advokater* F. Sjövall ja A. Lundmark,

menetlusse astujad esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

* Kohtumenetluse keel: inglise.

koosseisus: koja president C. Lycourgos ning kohtunikud L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin (ettekandja) ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: ametnik M. Longar,

arvestades kirjalikku menetlust ja 14. septembri 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Ryanair DAC palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 14. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Ryanair vs. komisjon (SAS, Taani; COVID-19) (T-378/20, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2021:194), millega Üldkohus jättis rahuldamata tema hagi nõudega tühistada komisjoni 15. aprilli 2020. aasta otsus C(2020) 2416 (final) riigiabi SA.56795 (2020/N) kohta – Taani – SAS AB-le COVID-19 pandeemia tekitatud kahju hüvitamine (ELT 2020, C 220, lk 7; edaspidi „vaidlusalune otsus“).

Vaidluse taust ja vaidlusalune otsus

- 2 Vaidluste tausta saab nii, nagu see ilmneb vaidlustatud kohtuotsustest, kokku võtta järgmiselt.
- 3 Taani Kuningriik teatas 10. aprillil 2020 ELTL artikli 108 lõike 3 alusel Euroopa Komisjonile abimeetmest, mis seisnes maksimaalselt 1,5 miljardi Rootsi krooni (SEK) (ligikaudu 137 miljoni euro) suuruse uuendatava krediidiini garantiis ettevõtjale SAS AB (edaspidi „kõnealune meede“). Meetme eesmärk oli hüvitada osaliselt SASi kahju, mis tulenes tema lendude tühistamisest ja lennuplaani muutmisest pärast reisipiirangute kehtestamist COVID-19 pandeemia olukorras.
- 4 Komisjon võttis 15. aprillil 2020 vastu vaidlustatud otsuse, millega ta tunnistas kõnealuse meetme siseturuga kokkusobivaks vastavalt ELTL artikli 107 lõike 2 punktile c.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 5 Ryanair esitas vaidlusaluse otsuse tühistamiseks hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 19. juunil 2020.
- 6 Ryanair esitas hagi põhjendamiseks viis väidet, millest esimese kohaselt on komisjon rikkunud nõuet, mille järgi ei tohi ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antud abi eesmärk olla ainult ühe kannatanu kahju hüvitamine; teise väite kohaselt on komisjon vääralt asunud seisukohale, et meede oli SASile COVID-19 pandeemia tekitatud kahju arvestades proportsionaalne; kolmanda väite kohaselt on komisjon rikkunud mitut õigusnormi, mis puudutavad lennutranspordi liberaliseerimist liidus; neljanda väite kohaselt on komisjon rikkunud tema menetluslikke õigusi,

keeldudes algatamast ametlikku uurimismenetlust hoolimata tõsistest raskustest, mis oleksid pidanud tingima selle menetluse algatamise, ning viienda väite kohaselt on komisjon rikkunud ELTL artikli 296 teist lõiku.

- 7 Arvestades eelkõige kaalutlusi, mis viisid kohtuasja kiirendatud menetlemiseni, ning seda, kui oluline on nii Ryanairi kui ka komisjoni ja Taani Kuningriigi jaoks kiire sisuline vastus, leidis Üldkohus, et kõigepealt tuleb analüüsida hagi põhjendatust, ilma et eelnevalt lahendataks selle vastuvõetavuse küsimus.
- 8 Vaidlustatud kohtuotsuses lükkas Üldkohus Ryanairi esimese kuni kolmanda ja viienda väite põhjendamata tõttu tagasi. Neljanda väite osas leidis Üldkohus eelkõige esimese kuni kolmanda väite tagasilükkamise põhjuseid silmas pidades, et selle põhjendatust ei ole vaja kontrollida. Viienda väite kohta otsustas Üldkohus, et vaidlusalune otsus on ELTL artiklit 296 arvestades õiguslikult piisavalt põhjendatud. Seetõttu jättis ta hagi tervikuna rahuldamata, tegemata otsust hagi vastuvõetavuse kohta.

Poolte nõuded Euroopa Kohtus

- 9 Ryanair palub oma apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:
 - tühistada vaidlustatud kohtuotsus,
 - tühistada vaidlusalune otsus ja
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt ja esimeses kohtuastmes menetlusse astujatelt,
 - teise võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus,
 - saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse ja
 - jätta esimese kohtuastme ja apellatsioonimenetlusega seotud kohtukulude kandmise üle otsustamine edaspidiseks.
- 10 Komisjon ja SAS paluvad Euroopa Kohtul:
 - jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja
 - mõista kohtukulud välja apellandilt.
- 11 Prantsuse Vabariik ja Taani Kuningriik paluvad Üldkohtul jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

Apellatsioonkaebus

- 12 Oma apellatsioonkaebust põhjendab Ryanair kuue väitega. Esimese väite kohaselt rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta otsustas lükata tagasi apellandi argumendi, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antud abi eesmärk ei ole hüvitada ainult ühele kannatanule tekitatud kahju. Teise väite kohaselt on ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b kohaldamisel rikutud õigusnormi ja faktilisi asjaolusid ilmselgelt moonutatud ning COVID-19 pandeemia tõttu SASile tekkinud kahju osas rikutud proportsionaalsuse põhimõtet. Kolmanda väite kohaselt on rikutud

õigusnormi, kuna Üldkohus lükkas vääralt tagasi Ryanairi argumendi diskrimineerimiskeelu põhimõtte rikkumise kohta. Neljanda väite kohaselt on rikutud õigusnormi ja ilmselgelt moonutatud faktilisi asjaolusid, kui ta otsustas lükata tagasi apellandi argumendi asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse rikkumise kohta. Viienda väite kohaselt on rikutud õigusnormi ja moonutatud ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kui ta otsustas jätta sisulisest küljest analüüsimata esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljanda väite, mille kohaselt rikuti apellandi menetluslikke õigusi. Kuuenda väite kohaselt on rikutud õigusnormi ja moonutatud ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kuna Üldkohus leidis ekslikult, et komisjon ei rikkunud tal ELTL artikli 296 teise lõigu alusel lasuvat põhjendamiskohustust.

Esimene väide

Poolte argumentid

- 13 Esimeses väites, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 21–26, heidab Ryanair Üldkohtule sisuliselt ette, et viimane rikkus õigusnormi, kuna ta leidis ekslikult, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antud abi võib olla ette nähtud ainult ühele erakorralise sündmuse ohvrile tekitatud kahju hüvitamiseks, kuigi see sündmus mõjutas ka selle ohvri konkurente, nagu apellanti.
- 14 Ryanair leiab, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 22 ja 23 esitatud põhjendused ei õigusta esimeses kohtuastmes esitatud hagi esimese väite tagasilükkamist. Küsimus ei ole mitte selles, kas Taani Kuningriik oleks pidanud andma rohkem abi, vaid pigem selles, kas see liikmesriik oleks pidanud SASile üldse abi andma. Asjaolu, et liikmesriik ei ole kunagi kohustatud abi andma, ei saa õigustada seda, et liikmesriik annab sellist abi, rikkudes asjakohast õiguslikku alust, st ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b. Samuti ei ole küsimus mitte selles, kas abi katab kogu erakorralise sündmuse tõttu tekkinud kahju, vaid selles, kas abi antakse kõigile konkreetsel turul tegutsevatele konkureerivatele ettevõtjatele, kellele on kahju tekkinud, või ainult ühele meelevaldselt valitud ettevõtjale, kusjuures viimati nimetatud juhtum ei kujuta endast selle sätte nõuetekohast kohaldamist.
- 15 Ryanair väidab, et Üldkohus oleks pidanud tuvastama, et selle argumendi põhjendatust kinnitavad ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b – mida tuleb tõlgendada kitsalt – selge sõnastus ja ülesehitus ning COVID-19 pandeemiast varasem komisjoni otsustuspraktika. Selle sätte eesmärk on võimaldada liikmesriikidel juhul, kui loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmustega seotud riski ei ole võimalik katta turul tegutsevatel ettevõtjatel, tegutseda „viimase instantsi kindlustusandjana“. See on iga riigi peamine majanduslik roll. „Viimase instantsi kindlustusandja“ funktsioon eeldab määratluse kohaselt, et riik pakub samasugust kaitset – *ceteris paribus* – kõigile ettevõtjatele, kes seisavad silmitsi seotud riskiga. Riik, kes pakub kaitset vaid väikesele arvule ettevõtjatele või, nagu käesolevas asjas, ühele ettevõtjale, ei tegutse seega mitte enam viimase instantsi kindlustusandjana, vaid muudel üldpoliitikaga seotud kaalutlustel, näiteks tööstuspoliitikaga seotud kaalutlustel.
- 16 Ryanairi sõnul nõrgendab aga see, kui liikmesriik taotleb ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antud abi kaudu ühel ajal erinevaid üldpoliitilisi eesmärke, erakorralise sündmuse, kahju ja antud abi vahelist otsest seost, mis on selle sätte kohaldamise oluline tingimus, kuna see põhineb puhtalt hüvitamise loogikal.

- 17 Komisjon, Taani Kuningriik ja Prantsuse Vabariik väidavad, et apellatsioonkaebuse esimene väide tuleb põhjendamatus tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 18 Kõigepealt tuleb meenutada, et vaidlusaluse otsusega tunnistati kõnealune meede siseturuga kokkusobivaks ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, mis näeb ette siseturuga kokkusobivuse „loodusõnnetuste või erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks“ antava abi puhul.
- 19 Sellega seoses nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et kui tegemist on erandiga ELTL artikli 107 lõikes 1 kehtestatud üldpõhimõttest, mille kohaselt on riigiabi siseturuga kokkusobimatu, tuleb sama artikli lõike 2 punkti b sätteid tõlgendada kitsalt. Euroopa Kohus on seega asunud eelkõige seisukohale, et selle sätte alusel võib korvata vaid loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmustega otseselt tekitatud ebasoodsat olukorda. Järelikult peab erakorralisest sündmusest tingitud kahju ja riigiabi vahel olema otsene seos ning vajalik on asjasse puutuvatel ettevõtjatel tekkinud kahju võimalikult täpne hindamine (vt selle kohta 23. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Atzeni jt, C-346/03 ja C-529/03, EU:C:2006:130, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Ryanair on seisukohal, et kui liikmesriik otsustab võtta toetusmeetmeid ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, on ta kohustatud seda tegema kõikide kahju kandnud ettevõtjate suhtes.
- 21 Kuigi on tõsi, et selles sättes ette nähtud erandit tuleb tõlgendada kitsalt, ei tähenda see siiski, et erandit määratlevat sõnastust tuleb tõlgendada nii, et erandi mõju kaob. Erandit tuleb tõlgendada kooskõlas sellega taotletavate eesmärkidega (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus Fastweb, C-19/13, EU:C:2014:2194, punkt 40).
- 22 ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b sõnastusest koostoimes selle sätte eesmärgiga ei ilmne aga kuidagi, et selle sätte tähenduses võidakse siseturuga tunnistada kokkusobivaks üksnes abi, mida antakse kõigile ettevõtjatele, keda muu hulgas erakorralise sündmusega tekitatud kahju puudutab. Nimelt, isegi kui abi antakse ainult ühele ettevõtjale, võib see olenevalt olukorrast olla ette nähtud selle kahju hüvitamiseks ja täielikus kooskõlas liidu õigusega selles sättes sõnaselgelt ette nähtud eesmärgi saavutamiseks.
- 23 Seega, nagu kohtujurist Pitruzzella kohtuasjas Ryanair vs. komisjon (C-320/21 P, EU:C:2023:54) esitatud ettepaneku punktis 17 sisuliselt märkis, ei välista ELTL artikli 107 lõike 2 punktiga b taotletav eesmärk korvata erakorralisest sündmusest otseselt tingitud ebasoodsat olukorda, et liikmesriik võib objektiivsetel põhjustel anda selle sätte alusel võetud meetmega abi üheleainsale ettevõtjale, ilma et see tuleneks tahtest soodustada mõnda ettevõtjat võrreldes tema konkurentidega.
- 24 ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b vastupidine tõlgendus võtaks sellelt sättelt suure osa soovitatavast toimest. Kui see säte annaks liikmesriigile üksnes võimaluse anda abi kõigile erakorralise sündmuse ohvritele, ilma et ta saaks seda abi anda piiratud arvule ettevõtjatele või ainult üheleainsale ettevõtjale, kaoks liikmesriikidel sageli soov seda võimalust kasutada kulude tõttu, mis kaasneksid sellega, kui niisugustel asjaoludel antaks märkimisväärset abi kõigile tema jurisdiktsiooni alla kuuluvatele kahju kandnud ettevõtjatele.
- 25 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b ei saa tõlgendada Ryanairi pooldatud viisil, sest vastasel juhul kahjustataks selle sätte eesmärki ja soovitatavat toimet.

- 26 Samas, kuna Ryanair väidab oma esimese väite põhjendamiseks sisuliselt, et liikmesriik, kes annab abi selle sätte alusel vaid väikesele arvule ettevõtjatele, keda erakorraline sündmus kahjustas, või ainult ühele neist, ei taotleks mitte selle sättega silmas peetud eesmärki, milleks on sellise sündmuse tagajärjel tekkinud kahju hüvitamine, vaid üldpoliitilisi eesmärke, mis nõrgestaks lisaks nõutavat otsest seost erakorralise sündmusega tekitatud kahju ja antud abi vahel, siis tuleb meenutada, nagu nähtub sisuliselt käesoleva kohtuotsuse punktis 19 viidatud kohtupraktikast, et abimeetme saab ELTL artikli 107 lõike 2 alusel tehtud erandi alusel tunnistada siseturuga kokkusobivaks üksnes siis, kui täidetud on kõik selle kohaldamise tingimused, mis tähendab eelkõige, et abi aitab kaasa selles sätestatud eesmärgi saavutamisele ja on taotletava eesmärgi suhtes proportsionaalne.
- 27 Sellest järeldub, nagu kohtujurist Pitruzzella ettepaneku kohtuasjas Ryanair vs. komisjon (C-320/21 P, EU:C:2023:54) punktist 17 sisuliselt nähtub, et siseturuga kokkusobivaks ei saa pidada ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel võetud abimeetmeid, mis vaatamata sellele, et nende eesmärk on hüvitada erakorralise sündmuse tõttu tekkinud kahju, on tegelikult ajendatud meelevaldsetest või selle eesmärgiga mitteseotud kaalutlustest, nagu soov soodustada selle eesmärgiga mitteseotud põhjustel konkreetset ettevõtjat võrreldes tema konkurentidega, eelkõige ettevõtjat, kes oli raskustes juba enne asjaomase sündmuse toimumist.
- 28 Seega, kui komisjon tuvastab abimeetme ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel kokkusobivuse analüüsimisel muu hulgas, et abisaaja valik ei ole kooskõlas selles sättes nimetatud eesmärgiga korvata otseselt muu hulgas erakorralisest sündmusest tingitud ebasoodsat olukorda ning et see valik ei vasta seega tegelikult mitte huvile see eesmärk saavutada, vaid muudele, sellega mitteseotud kaalutlustele, ei saa seda meedet tunnistada siseturuga kokkusobivaks selles sättes kehtestatud erandi alusel.
- 29 ELTL artikli 107 lõike 2 alusel antud abi peab olema vajalik selles sättes ette nähtud eesmärkide saavutamiseks, mistõttu ei saa siseturuga kokkusobivaks tunnistada abi, mis parandab abi saava ettevõtja finantsolukorda, kuid mis ei ole nende eesmärkide saavutamiseks vajalik (vt analoogia alusel 13. juuni 2013. aasta kohtuotsus HGA jt vs. komisjon, C-630/11 P – C-633/11 P, EU:C:2013:387, punkt 104, ning 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus Kotnik jt, C-526/14, EU:C:2016:570, punkt 49).
- 30 Kuid vastupidi sellele, mida väidab Ryanair, ei tähenda pelk asjaolu, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antakse abi ainult ühele ettevõtjale – nagu käesolevas asjas SASile – mitme ettevõtja hulgas, keda kõnealune erakorraline sündmus potentsiaalselt kahjustab, et sellel abil on tingimata muid eesmärke peale selle sättega taotletava eesmärgi või et abi on antud meelevaldselt.
- 31 Selles kontekstis tuleb tagasi lükata Ryanairi argumendid, mille kohaselt ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b eesmärk eeldab, et asjaomane liikmesriik tegutseb „viimase instantsi kindlustusandjana“, kuna selle sätte selline tõlgendus ei tulene ei selle sõnastusest ega eesmärgist, mida on meenutatud vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 18 ja 19.
- 32 Lõpuks piisab osas, milles Ryanair viitab COVID-19 pandeemiast varasemale komisjoni otsustuspraktikale, kui märkida, et seda, kas vaidlusalune otsus ja seejärel vaidlustatud kohtuotsus on õiguspärased, tuleb käesolevas asjas hinnata üksnes ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, mitte selle institutsiooni väidetava varasema otsustuspraktika seisukohast (vt analoogia alusel 21. juuli 2011. aasta kohtuotsus Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt vs. komisjon, C-459/10 P, EU:C:2011:515, punkt 50, ning 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Larko vs. komisjon, C-244/18 P, EU:C:2020:238, punkt 114).

- 33 Eeltoodust tuleneb, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 25, et Ryanairil ei olnud alust väita, et komisjon rikkus õigusnormi ainuüksi seetõttu, et kõnealusest meetmest ei saanud kasu kõik ettevõtjad, kellele on COVID-19 pandeemia tõttu kahju tekkinud.
- 34 Järelikult tuleb esimene väide põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Teine väide

Poolte argumendid

- 35 Teises väites, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 29–54 ja koosneb kuuest osast, heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnorme ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kui ta leidis ekslikult, et kõnealune meede põhines ELTL artikli 107 lõike 2 punktil b ja et see oli proportsionaalne kahjuga, mida SAS COVID-19 pandeemia tõttu kandis.
- 36 Teise väite esimeses osas väidab Ryanair, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 30 tõlgendas Üldkohus vääralt 11. novembri 2004. aasta kohtuotsuse Hispaania vs. komisjon (C-73/03, EU:C:2004:711) punkte 40 ja 41, kuna ta tuletas neist tõenäosuse kriteeriumi. Nimelt, kui asjaomase meetme eesmärk on katta tulevane kahju, nagu käesolevas asjas, tuleb siseturuga kokkusobimatuks pidada kogu abi, mis võib olla suurem kui abi saavatele ettevõtjatele tekkinud kahju, sõltumata kahju ülemäärase hüvitamise tõenäosuse astmest. Ülemääraselt makstud abi tagasinõudmise mehhanismi ettenägemisest ei piisa, et vältida abisaajast ettevõtjale põhjendamatu eelise andmist, isegi kui see on ajutine.
- 37 Teises väiteosas heidab Ryanair Üldkohtule ette õigusnormi rikkumist ja asjaolude ilmselget moonutamist ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b ja selle aluseks oleva proportsionaalsuse kriteeriumi kohaldamisel, kuna Üldkohus leidis ekslikult, et komisjon põhjendas vaidlusalust otsust õigesti, kuigi selle institutsiooni kasutatud meetod SASile tekkinud kahju arvutamiseks ei olnud piisavalt täpne.
- 38 Sellega seoses tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et abi võib ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel heaks kiita üksnes tekkinud kahju täpse hindamismeetodi alusel. Käesoleval juhul on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 36 esitatud põhjendus, mille kohaselt määras komisjon vaidlusaluses otsuses piisavalt täpselt kindlaks kahju hindamise arvutusmeetodi, vastuolus selle otsuse sisuga, eelkõige selle punktiga 34, milles on täpsustatud, et Taani ametiasutused kohustusid esitama hiljemalt 31. detsembriks 2020 komisjonile eelneva heakskiidu saamiseks meetodi, mida kasutatakse kahju suuruse kindlakstegemiseks. Kõnealune meede ei ole seega midagi muud kui SASile antud tegutsemisvabadus enam kui aasta jooksul, st kuni esimese aruandeni selle lennuettevõtja tegeliku kahju kohta.
- 39 Teise väite kolmandas osas heidab Ryanair Üldkohtule ette õigusnormi rikkumist ja asjaolude ilmselget moonutamist, kuna Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 37, et Ryanair ei ole esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et vaidlusaluses otsuses määratletud arvutusmeetod oleks võimaldanud maksta suuremat riigiabi kui SASi tegelikult kantud kahju. Apellant on seisukohal, et selleks, et kontrollida, kas arvutusmeetod kujutas käesoleval juhul endast sellist ohtu, analüüsis Üldkohus, kas selle kohaldamine võis „tõenäoliselt“ kaasa tuua ülemäärase hüvitamise. Ryanair on aga esitanud arvukalt tõendeid selle kohta, et SASile antud abi oli kahjumist oluliselt suurem. Täpsemalt tunnistas Üldkohus kahju arvutamisel muutuvkulude tähtsust, mis tuleb kahju

suuruse kindlaksmääramisel välistada. Kui püsi- ja muutuvkulud ei ole teada, tekib ülekompanseerimise oht. Sellest peaks seega piisama, et tõendada, et abi ei olnud COVID-19 pandeemiaga seotud kriisi tõttu SASi kantud kahjuga proportsionaalne. Lisaks rikkus Üldkohus õigusnormi, kuna ta pani järjekindlalt tõendamiskoormise apellandile, mitte komisjonile.

- 40 Neljandas väiteosas heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 39 pelgalt viitega selle kohtuotsuse punktile 24 lükkas tagasi apellandi argumendi, et komisjon oleks pidanud arvesse võtma kahju, mis tekkis teistele Taanis tegutsevatele lennuettevõtjatele. Nimelt nõuab põhimõte, et abi peab olema kahjuga proportsionaalne, seda, et kahju ei tule hinnata mitte ainult abisaaja, vaid ka tema konkurentide tasandil. Käesolevas asjas oli seega vaja hinnata kõnealuse meetme mõju teistele Taanis tegutsevatele lennuettevõtjatele. Igal juhul ei saa Üldkohus õiguspäraselt kinnitada, nagu ta tegi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 70 ja 72, et kõnealune meede oli põhjendatud, arvestades SASile tema konkurentsiolukorra tõttu tekkinud suuremat kahju, ega keelduda seda olukorda arvesse võtmast abi proportsionaalsuse hindamisel võrreldes sellele äriühingule tekkinud kahjuga.
- 41 Teise väite viiendas osas heidab apellant Üldkohtule ette, et viimane põhjendas asjaolu, et komisjon ei võtnud arvesse Norra Kuningriigi antud abi, arvestades Taani kohustust nõuda abi tagantjärele tagasimaksmist juhul, kui kõnealune meede koos teiste meetmetega, sealhulgas välisriigi ametiasutuste antud meetmetega, ületab SASile tegelikult tekkinud kahju, samas kui komisjon oleks pidanud Norra Kuningriigi antud abi kohe arvesse võtma, kuna see oli vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise ajal teada, selle asemel et piirduda järelhindamisega.
- 42 Selle väite kuuendas osas heidab Ryanair Üldkohtule ette õigusnormi rikkumist, kuna ta lükkas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 50 ja 51 tagasi tema argumendi, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel abi kokkusobivuse hindamisel oleks tulnud arvesse võtta konkurentsieelist, mis tulenes asjaolust, et SAS oli ainus lennuettevõtja, kes sai kõnealusest meetmest kasu. Selline hinnang on oluline, et teha kindlaks, kas abikava ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik seotud eesmärgi saavutamiseks, ja kas see on seega proportsionaalne.
- 43 Komisjon, Taani Kuningriik, Prantsuse Vabariik ja SAS väidavad, et teine väide tuleb põhjendamatus tõttu tagasi lükata. Prantsuse Vabariik leiab lisaks, et see väide on osaliselt vastuvõetamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

- 44 Teine väide puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 29–54, milles Üldkohus analüüsis esimeses kohtuastmes esitatud hagi teist väidet, milles vaieldi vastu kõnealuse meetme proportsionaalsusele võrreldes SASile tekkinud kahjuga eelkõige seetõttu, et komisjon lubas selle kahju võimalikku ülemäärast hüvitamist, ja lükkas selle väite tagasi.
- 45 Selle väite kuue osa hindamiseks tuleb kõigepealt märkida, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 29, et ELTL artikli 107 lõike 2 alusel antud abi peab olema vajalik selles sättes ette nähtud eesmärkide saavutamiseks, mistõttu ei saa siseturuga kokkusobivaks tunnistada abi, mis parandab abi saava ettevõtja finantsolukorda, kuid mis ei ole vajalik nende eesmärkide saavutamiseks (vt analoogia alusel 13. juuni 2013. aasta kohtuotsus HGA jt vs. komisjon, C-630/11 P – C-633/11 P, EU:C:2013:387, punkt 104, ning 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus Kotnik jt, C-526/14, EU:C:2016:570, punkt 49).

- 46 Mis puudutab ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b, siis nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 19, võib selle sätte alusel korvata üksnes loodusõnnetuste või muude erakorraliste sündmuste tõttu otseselt põhjustatud ebasoodsat olukorda.
- 47 Sellest järeldub, et antav abi ei tohi olla suurem kui kahju, mida abisaajad asjaomase sündmuse tõttu kandsid, nagu Euroopa Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 30 viidatud 11. novembri 2004. aasta kohtuotsuse Hispaania vs. komisjon (C-73/03, EU:C:2004:711) punktides 40 ja 41 sisuliselt otsustas.
- 48 Sellega seoses, kuivõrd Ryanair heidab oma teise väite esimeses osas Üldkohtule ette, et viimane kehtestas vaidlustatud kohtuotsuse selles punktis väära tõenäosuse kriteeriumi, mis on vastuolus 11. novembri 2004. aasta kohtuotsuses Hispaania vs. komisjon (C-73/03, EU:C:2004:711) antud juhustega, siis tuleb märkida, et see väiteosa põhineb vaidlustatud kohtuotsuse vääral tõlgendusel, kuna Üldkohus ei kehtestanud sellist kriteeriumi. Selle kohtuotsuse punktis 30 täpsustas Üldkohus üksnes, et kui abisumma ületab abisaajale tekkinud kahju, ei saa seda osa abist nimetatud sätte alusel õigustada. Igal juhul ei nähtu vaidlustatud kohtuotsusest, et selleks, et kontrollida, kas komisjon kiitis vaidlusaluses otsuses heaks SASile tegelikult tekkinud kahju ülemäärase hüvitamise, kasutas Üldkohus seda kriteeriumi ja et see oleks seega mõjutanud selle analüüsi tulemust.
- 49 Seega tuleb teise väite esimene osa põhjendamatus tõttu tagasi lükata.
- 50 Kuivõrd väite teises osas heidab Ryanair Üldkohtule esimesena ette õigusnormi rikkumist, kuna ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 36, et komisjon esitas vaidlusaluses otsuses SASile tekkinud kahju piisavalt täpse arvutusmeetodi, siis tuleb tõdeda, et selle kohtuotsuse punktis 35 viitab Üldkohus kohtuotsuse punktile 31, milles ta täpsustas kõiki asjaolusid, mida komisjon selle kahju hindamisel arvesse võttis. Just selle üksikasjaliku kirjelduse alusel asus Üldkohus punktis 35 seisukohale, et komisjon tõi vaidlusaluses otsuses esiteks välja tegurid, mida võeti arvesse kahju suuruse kindlaksmääramisel, st saamata jäänud tulu, välditud muutuvkulud ja kasumimarginaali kohandamine, ning ajavahemiku, mille jooksul see kahju võis realiseeruda, ning teiseks täpsustas, et saamata jäänud tulu tuleb kindlaks määrata, võttes arvesse SASi kogutulu, mitte ainult reisijate lennutranspordist saadud tulu. Lisaks märkis Üldkohus, et komisjon võttis teadmiseks Taani ametiasutuste kohustuse esiteks hinnata tagantjärele üksikasjalikult ja konkreetselt SASile tekkinud kahju ja talle lõppkokkuvõttes antud abi summat ning teiseks tagada, et SAS hüvitab selle kahju võimaliku ülemäärase hüvitamise.
- 51 Võttes aga arvesse kõiki neid SASile tekkinud kahju kindlaksmääramisega seotud asjaolusid, millest komisjon lähtus, võis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 36 õigusnormi rikkumata otsustada, et arvestades juhtumi asjaolusid, eelkõige selle kahju suuruse ja lõppkokkuvõttes antud abi suuruse kindlaksmääramise tingimata tulevikku suunatud laadi, sisaldas vaidlusalune otsus piisavalt täpset ülevaadet selle kahju arvutamise meetodist.
- 52 Vastupidi sellele, mida väidab Ryanair, ei saa seda järeldust kahtluse alla seada üksnes põhjusel, et Taani ametiasutused olid võtnud endale kohustuse esitada komisjonile üksikasjalik arvutusmeetod, mida kasutatakse kahju suuruse tagantjärele kindlakstegemiseks.
- 53 Mis puudutab teisenä seda, et Ryanair heidab teises väiteosas Üldkohtule ette, et viimane moonutab talle esitatud faktilisi asjaolusid, siis tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale tuleneb ELTL artikli 256 lõike 1 teisest lõigust ja Euroopa Liidu Kohtu

- põhikirja artikli 58 esimesest lõigust, et Üldkohus on ainsana pädev ühelt poolt tuvastama faktilised asjaolud, välja arvatud juhul, kui sisulised vead tema tuvastustes tulenevad talle esitatud toimiku materjalidest, ja teiselt poolt neid faktilisi asjaolusid hindama (25. juuni 2020. aasta kohtuotsus *Satcen vs. KF*, C-14/19 P, EU:C:2020:492, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 54 Seega, kui Üldkohtule esitatud tõendeid ei ole moonutatud, ei kujuta faktiliste asjaolude hindamine endast Euroopa Kohtu kontrollile alluvat õigusküsimust kui sellist (25. juuni 2020. aasta kohtuotsus *Satcen vs. KF*, C-14/19 P, EU:C:2020:492, punkt 104 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 55 Kui apellant väidab, et Üldkohus on moonutanud tõendeid, peab ta ELTL artikli 256, Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 58 esimese lõigu ning Euroopa Kohtu kodukorra artikli 168 lõike 1 punkti d kohaselt osutama täpselt tõenditele, mida Üldkohus on moonutanud, ning tooma välja hindamisvead, mis tema arvates on selle moonutamise põhjused. Lisaks ilmneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et moonutamine peab selgelt nähtuma toimiku materjalidest, ilma et fakte ja tõendeid oleks vaja uuesti hinnata (25. juuni 2020. aasta kohtuotsus *Satcen vs. KF*, C-14/19 P, EU:C:2020:492, punkt 105 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et selle väiteosa põhjendamiseks ei täpsusta Ryanair, milliseid tõendeid Üldkohus moonutas, et jõuda järeldusele, et komisjon oli esitanud kahju arvutamise piisavalt täpse meetodi, ning *a fortiori* ei tõenda ta, kuidas neid tõendeid moonutati.
- 57 Sellest järeldub, et teise väite teine osa on põhjendamatu.
- 58 Selle väite kolmandas osas heidab Ryanair Üldkohtule ette õigusnormi rikkumist ja asjaolude ilmselget moonutamist vaidlustatud kohtuotsuse punktis 37, mille kohaselt ei esitanud apellant ühtegi tõendit selle kohta, et komisjoni arvutusmeetod võimaldab maksta suuremat abi kui SASile tegelikult tekkinud kahju.
- 59 Kuna aga selle väiteosa põhjendamiseks piirdub Ryanair kinnitusega, et tema poolt Üldkohtule esitatud faktilised asjaolud tõendasid selle argumendi põhjendatust, siis tuleb see väiteosa vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 53 ja 54 meenutatud kohtupraktikale vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, sest kuivõrd puuduvad konkreetsed tõendid, mis võimaldaksid järeldada, et faktilisi asjaolusid on moonutatud, soovib apellant tegelikult seada kahtluse alla sõltumatu hinnangu faktilistele asjaoludele, mille Üldkohus andis selleks, et otsustada vaidlustatud kohtuotsuse punktis 38, et komisjon ei teinud SASile tekkinud kahju hindamisel viga.
- 60 Osas, milles Ryanair väidab ka seda, et Üldkohus pööras selliselt toimides ümber tõendamiskoormise, mis tema arvates oleks pidanud lasuma komisjonil, tuleb meelde tuletada, et põhimõtteliselt peab isik, kes oma nõude või argumendi toetuseks asjaolud esitab, tõendama nende tõelevastavust (vt selle kohta 26. juuni 2001. aasta kohtuotsus *Brunnhofers*, C-381/99, EU:C:2001:358, punkt 52, ning Euroopa Kohtu presidendi 25. jaanuari 2008. aasta kohtumäärus *Provincia di Ascoli Piceno ja Comune di Monte Urano vs. Apache Footwear jt*, C-464/07 P(I), ei avaldata, EU:C:2008:49, punkt 9).
- 61 Seega ei rikkunud Üldkohus tõendamiskoormise jaotuse põhimõtteid, kui ta leidis, et Ryanair ei olnud tõendanud faktilisi asjaolusid, millele ta tugines, et põhjendada oma argumente, mille kohaselt tegi komisjon SASile tekkinud kahju hindamisel viga.

- 62 Seega tuleb teise väite kolmas osa tagasi lükata kui osaliselt vastuvõetamatu ja osaliselt põhjendamatu.
- 63 Selle väite neljanda osa kohaselt lükkas sisuliselt Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 39 ekslikult tagasi selle kohtuotsuse punktis 34 mainitud Ryanairi argumendi, mille kohaselt oleks komisjon pidanud arvesse võtma teistele Taanis tegutsevatele lennuettevõtjatele tekkinud kahju, kui ta analüüsis, kas komisjon võis põhjendatult asuda seisukohale, et kõnealune meede oli SASile COVID-19 pandeemia tõttu tekkinud kahju suhtes proportsionaalne ja ta ei saanud ülemäärast hüvitist.
- 64 Mis puudutab ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel võetud abimeetme proportsionaalsust kõnealuse abi summa suhtes, siis nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 47, et see ei tohi olla suurem abisaajale tekkinud kahjust. Kui tegemist on individuaalse abiga, nagu käesolevas asjas, peab komisjon abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel seega kontrollima, kas abisaaja ei saa abisummat, mis ületab kahju, mis talle asjasse puutuva erakorralise sündmuse tõttu tegelikult tekkis.
- 65 Konkreetse lennuettevõtja puhul sellise hinnangu andmisel on aga selgelt asjakohatu see, kas või mil määral on sama sündmuse tõttu kahju tekkinud ka teistele lennuettevõtjatele.
- 66 Lisaks nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 21–26, et Ryanair väidab oma apellatsioonkaebuse esimese väite põhjendamiseks ekslikult, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas, et asjaomane liikmesriik ei ole kohustatud arvesse võtma kõnealuse erakorralise sündmusega tekitatud kogu kahju ega andma abi kõigile selle kahju kannatanutele. Seega otsustas Üldkohus nende kaalutluste põhjal vaidlustatud kohtuotsuse punktis 39 õigesti, et ainult SASile abi andmise lubamine ei sõltunud sellest, kas komisjon on tõendanud, et selle sündmusega põhjustatud kahju kandis ainult see ettevõtja.
- 67 Lõpuks piirdub Ryanair väitega, et on vastuoluline, et Üldkohus põhjendas abi vajalikkust SASi konkurentsiolekuga, kuid ei võtnud seda olukorda arvesse abi proportsionaalsuse hindamisel, esitamata selle väite põhjenduseks siiski täpselt õiguslikke argumente.
- 68 Seega tuleb teise väite neljas osa tagasi lükata.
- 69 Kuivõrd Ryanair väidab selle väite viiendas osas, et vastupidi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 48 ja 49 esitatud Üldkohtu seisukohale oleks komisjon pidanud SASile tekkinud kahju ülemäärase hüvitamise olemasolu hindamisel Norra Kuningriigi antud abi kohe arvesse võtma, selle asemel et piirduda tagantjärele hindamisega, siis piisab, kui märkida, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 49 tõdes Üldkohus, et komisjon võttis vaidlusaluses otsuses Norra Kuningriigi antud abi tegelikult arvesse ja et Ryanair ei esitanud ühtegi argumenti, mis selle tõdemuse ümber lükkaks.
- 70 Seega tuleb teise väite viies osa põhjendamatus tõttu tagasi lükata.
- 71 Selle väite kuuendas osas heidab Ryanair Üldkohtule sisuliselt ette, et viimane rikkus õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 51 ja 52, et komisjon ei olnud kohustatud kõnealuse meetme ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel siseturuga kokkusobivuse hindamisel ja eelkõige selle proportsionaalsuse hindamisel arvesse võtma konkurentsieelist, mille SAS sai seetõttu, et ta oli ainus abisaaja.

- 72 Sellega seoses tuleb tõdeda, nagu tegi ka kohtujurist Pitruzzella kohtuasjas Ryanair vs. komisjon (C-320/21 P, EU:C:2023:54) esitatud ettepaneku punktis 48, et vastupidi Ryanairi väidetule on 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Aer Lingus ja Ryanair Designated Activity (C-164/15 P ja C-165/15 P, EU:C:2016:990, punkt 92), millele Üldkohus viitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 51, käesoleval juhul asjakohane vaatamata sellele, et see puudutab ebaseadusliku abi summa kindlaksmääramist selle tagasinõudmiseks, kuna punktist 92 võib järeldada, et eelis, mille abi saajale annab, ei hõlma võimalikku majanduslikku kasu, mida abisaaja saaks eelise kasutamisega.
- 73 Nagu nähtub komisjoni teatisest [ELTL artiklite 107 ja 108] kohaldamise kohta garantiidena antava riigiabi suhtes (ELT 2008, C 155, lk 10) ja nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 42 õigesti märkis, vastab kõnealuse meetme, st garantiina antud abi puhul SASile antud abi summa, mida komisjon peab arvesse võtma, et teha kindlaks, kas tegemist on erakorralise sündmusega sellele lennuettevõtjale tekitatud kahju võimaliku ülemäärase hüvitamisega, põhimõtteliselt seega nende intressimäärade vahele, mida SASile kohaldati vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise kuupäeval kõnealuse meetme olemasolul või puudumisel. Seevastu ei pea komisjon selle kindlaksmääramisel arvesse võtma võimalikku eelist, nagu Ryanairi viidatud konkurentsieelis, mille SAS väidetavalt sellest kaudselt sai.
- 74 Sellest tuleneb, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 51–53, et komisjon ei olnud kohustatud arvesse võtma konkurentsieelist, mille olemasolu Ryanair väitis.
- 75 Eeltoodut arvestades tuleb teise väite kuues osa põhjendamatus tõttu tagasi lükata ja järelikult väide tervikuna tagasi lükata.

Kolmas väide

Poolte argumendid

- 76 Kolmandas väites, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 58–76, heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kui ta lükkas tagasi esimeses kohtuastmes esitatud hagi kolmanda väite esimese osa ja otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 76, et kõnealuse meetme kohaldamine üksnes SASi suhtes oli põhjendatud ja et sellega ei rikuta diskrimineerimiskeelu põhimõtet.
- 77 Sellega seoses väidab Ryanair oma kolmanda väite esimeses osas, et Üldkohus ei kohaldanud nõuetekohaselt kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet, mis on liidu õiguskorra aluspõhimõte. Kuigi Üldkohus möönis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 68, et kõnealuse meetmega põhjustatud erinevat kohtlemist, kuivõrd sellest sai kasu ainult SAS, võib samastada diskrimineerimisega, leidis ta ekslikult, et sellist diskrimineerimist tuleb hinnata üksnes ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, kuna see säte on ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingutes sisalduv erisäte. Lisaks oleks Üldkohus pidanud analüüsima, kas selline diskrimineerimine on õigustatud avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise huvides ELTL artikli 52 tähenduses, või igal juhul, kas see põhineb objektiivsetel, asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutel kaalutlustel.

- 78 Selle väite teises osas väidab apellant, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 62–65 õigusnormi ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid seoses kõnealuse meetme eesmärgi kindlaksmääramisega. Eelkõige leidis ta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 62 ja 63 ekslikult, et selle meetme eesmärk ei olnud säilitada „Taani lennuühendused“ ja „Skandinaavia-sisene ühendatus“; see kujutab endast vaidlusaluse otsuse ülemäära formalistlikku tõlgendust. Lisaks on see väide vastuolus vaidlustatud kohtuotsuse punktiga 70. Ryanairi sõnul on väär ka vaidlustatud kohtuotsuse punktis 65 esitatud Üldkohtu kinnitus, et diskrimineerimine tulenes sellest, et abi oli individuaalne.
- 79 Kolmanda väite kolmandas osas väidab Ryanair, et Üldkohus rikkus mitut õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 72 ekslikult, et kõnealuse meetmega kehtestatud erinev kohtlemine oli põhjendatud, kuna COVID-19 pandeemia piirangud kahjustasid SASi tema suuremate turuosade tõttu rohkem kui teisi Taanis tegutsevaid lennuettevõtjaid.
- 80 Esiteks ei ole seda põhjendust kusagil vaidlusaluses otsuses. Teiseks tähendaks selline väide sisuliselt kinnitust, et suure turuosaga ettevõtjal on õigus saada kogu ETLT artikli 107 lõike 2 punkti b alusel antav abi; see on vastuolus proportsionaalsuse ja moonutamata konkurentsi põhimõtetega. Kolmandaks, kuivõrd vaidlustatud kohtuotsuse punktis 73 põhjendab Üldkohus SASi õigust kogu abile sellega, et „piirangud puudutavad proportsionaalselt [teda] märkimisväärselt rohkem kui hagejat“, siis on see kinnitus „absurdne ja ilmselgelt ekslik“. Neljandaks rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 75, et võttes arvesse kõnealuse meetme summa suhtelist suurust, ei ole apellant tõendanud, et selle summa jagamine kõigi Taanis tegutsevate lennuettevõtjate vahel ei oleks võtnud sellelt meetmelt soovitatavat toimet. Niisuguse „soovitava toimega“ seotud kriteeriumi puhul, mida Üldkohus ei täpsustanud, on aga tegemist „puhtalt *sui generis* tõlgendamisega“. Igal juhul ei olnud sellist analüüsi kusagil vaidlusaluses otsuses.
- 81 Komisjon, Taani Kuningriik ja Prantsuse Vabariik väidavad, et apellatsioonkaebuse kolmas väide tuleb põhjendamatus tõttu tagasi lükata. Prantsuse Vabariik leiab lisaks, et see väide on osaliselt vastuvõetamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

- 82 Kolmanda väite teises osas, mida tuleb analüüsida esimesena, väidab Ryanair kõigepealt sisuliselt, et Üldkohus tegi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 62–64 valesti kindlaks kõnealuse meetme eesmärgi, nagu see nähtub vaidlusalusest otsusest, ning et ta leidis ekslikult, et see eesmärk ei ole säilitada „Taani lennuühendused“ ja „Skandinaavia-sisene ühendatus“.
- 83 Sellega seoses tuleb tõdeda, nagu märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 63, et vaidlusaluse otsuse põhjendusest 5, mis asub punktis „Meetme eesmärk“, nähtub sõnaselgelt, et eesmärk on „hüvitada SASi kahju, mis tulenes tema lendude tühistamisest või lennuplaani muutmisest pärast reisipiirangute kehtestamist COVID-19 pandeemia olukorras“. Mis puudutab seevastu Taani „lennuühenduste“ ja „Skandinaavia-sisese ühendatuse“ säilitamist, siis neid aspekte on käsitletud vaidlusaluse otsuse teises osas, nimelt punktis „Abisaaja“, mille eesmärk on üksnes kirjeldada asjaomase meetme adressaadiks oleva ettevõtja profiili, mitte meetme eesmärki.
- 84 Neil asjaoludel ei rikkunud Üldkohus õigusnormi ega moonutanud vaidlusaluse otsuse sõnastust, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 62 leidis, et lisaks eesmärgile hüvitada osaliselt SASile COVID-19 pandeemiast tingitud kahju ei olnud kõnealuse meetme eesmärk seda otsust arvestades ka säilitada Taani „lennuühendused“ ja „Skandinaavia-sisene ühendatus“.

- 85 Mis puudutab seejärel Ryanairi väidet, et ühelt poolt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 63 ja 64 ning teiselt poolt punktis 70 esitatud põhjendused on omavahel vastuolus, siis piisab, kui tõdeda, et viimati nimetatud punktis ei analüüsinud Üldkohus enam kõnealuse meetme eesmärki, millele on viidatud selle kohtuotsuse punktides 63 ja 64, vaid analüüsis kohtuotsuse punktides 68–75 seda, kas selle meetme kohaldamise tingimused on meetme eesmärki arvestades proportsionaalsed.
- 86 Lõpuks, mis puutub kolmanda väite teise ossa, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkti 64, milles Üldkohus lükkas tagasi apellandi argumendi, et SASile anti abi põhjusel, et tal oli Taani tegevusluba, siis käesoleva kohtuotsuse punktis 83 esitatuga samal põhjusel ei ole selle järeldusega rikutud ühtegi õigusnormi.
- 87 Seega tuleb kolmanda väite teine osa selles osas põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.
- 88 Viimase argumendiga, mis on esitatud nii selle väite esimese kui ka teise osa raames, heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 65 ja 68 õigusnormi, kui ta kohaldas diskrimineerimiskeelu põhimõtet ja täpsemalt ELTL artikli 18 esimeses lõigus sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu.
- 89 Esimesena, mis puudutab Ryanairi väidet, et Üldkohus rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 65 õigusnormi, siis tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peavad riikliku meetme kvalifitseerimiseks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses „riigiabiks“ olema täidetud kõik järgmised tingimused. Esiteks peab esinema riigipoolne sekkumine või sekkumine riigi ressursside abil. Teiseks peab see sekkumine kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust. Kolmandaks peab see andma abisaajale valikulise eelise. Neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi (vt eelkõige 28. juuni 2018. aasta kohtuotsus Saksamaa vs. komisjon, C-208/16 P, EU:C:2018:506, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika)
- 90 Seega kehtestab ELTL artikli 107 lõige 1 selliste tunnustega meetmete osas, kuivõrd need võivad kahjustada konkurentsi ja liikmesriikidevahelist kaubandust, põhimõtte, et need on siseturuga kokkusobimatud.
- 91 Täpsemalt eeldab ELTL artikli 107 lõikest 1 tulenev valikulisuse nõue, et komisjon tõendab, et asjaomasest meetmest otseselt või kaudselt tulenev majanduslik eelis laias tähenduses toob konkreetselt kasu ühele või mitmele ettevõtjale. Eelkõige tuleb komisjonil selleks näidata, et meede põhjustab selliste ettevõtjate erinevat kohtlemist, kes on taotletava eesmärgi seisukohast võrreldavas olukorras. Selleks peab eelis olema antud valikuliselt ning võimaldama asetada teatavad ettevõtjad soodsamasse olukorda kui teised (vt selle kohta 30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Belgia vs. komisjon, C-270/15 P, EU:C:2016:489, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 92 Kui meede kujutab endast individuaalset abi, nagu käesolevas asjas, võimaldab majandusliku eelise tuvastamine põhimõtteliselt eeldada, et see on valikuline (30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Belgia vs. komisjon, C-270/15 P, EU:C:2016:489, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 93 Sellest järeldub, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 65 sisuliselt kinnitas, et individuaalne abi põhjustab abi saava ettevõtja ja kõikide teiste ettevõtjate, kes on taotletava eesmärgi seisukohast võrreldavas olukorras, erineva kohtlemise. Lisaks, vastupidi sellele, mida näib väitvat Ryanair, ei saa punkti 65 mõista nii, et Üldkohus leidis seal, et individuaalne abi, mis on tema arvates diskrimineerimiskeelu põhimõttega vastuolus, on siiski

siseturuga kokkusobiv, kuna ta täpsustas selle punkti lõpus sõnaselgelt, et liidu õigus lubab liikmesriikidel sellist abi anda „tingimusel, et kõik ELTL artiklis 107 ette nähtud tingimused on täidetud“.

- 94 Sellega seoses on ELTL artikli 107 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud riigiabi siseturuga kokkusobimatuse põhimõttest teatavad erandid, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 90. Seega on riigiabi, mis on antud nendes erandites ette nähtud eesmärkidel ja nõuete kohaselt, siseturuga kokkusobiv või võidakse kokkusobivaks tunnistada, vaatamata sellele, et neil on käesoleva kohtuotsuse punktis 89 nimetatud tunnused ja mõju.
- 95 Järelikult selleks, et mitte võtta nimetatud erandeid kehtestavatelt normidelt kogu soovitatavat toimet, ei saa riigiabi, mis on antud kooskõlas nende nõuetega, see tähendab nendes ette nähtud eesmärgi saavutamiseks ja piirides, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik ja proportsionaalne, pidada siseturuga kokkusobimatuks üksnes käesoleva kohtuotsuse punktis 89 nimetatud tunnuste või mõju tõttu, mis on omased igasugusele riigiabile, nimelt põhjustel, mis on seotud sellega, et abi on valikuline, või sellega, et see moonutab konkurentsi (vt selle kohta 22. märtsi 1977. aasta kohtuotsus *Iannelli & Volpi*, 74/76, EU:C:1977:51, punktid 14 ja 15, ning 26. septembri 2002. aasta kohtuotsus *Hispaania vs. komisjon*, C-351/98, EU:C:2002:530, punkt 57).
- 96 Seega ei saa abi pidada siseturuga kokkusobimatuks üksnes sel põhjusel, et abi on valikuline või et see kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.
- 97 Samas, mis puudutab teisena Ryanairi väidet, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kuna ta ei kohaldanud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 68 ELTL artiklis 18 kehtestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet, vaid analüüsis kõnealust meetet ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b seisukohast, siis tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et ELTL artiklis 108 ette nähtud menetlus ei tohi kunagi viia tulemuseni, mis oleks vastuolus aluslepingu erisätetega. Seega ei saa siseturuga kokkusobivaks tunnistada abi, kui abi ise või mõni selle tingimus rikub liidu õiguse sätteid või üldpõhimõtteid (31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus komisjon vs. Braesch jt, C-284/21 P, EU:C:2023:58, punkt 96 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 98 Mis puutub aga konkreetselt ELTL artiklisse 18, siis väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on see artikkel iseseisvalt kohaldatav üksnes sellistes liidu õigusega reguleeritud olukordades, mille tarvis ei ole EL toimimise lepingus diskrimineerimiskeelu erinorme ette nähtud (18. juuli 2017. aasta kohtuotsus *Erzberger*, C-566/15, EU:C:2017:562, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 99 Kuna – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 94 – ELTL artikli 107 lõiked 2 ja 3 näevad ette erandid selle artikli lõikes 1 sätestatud põhimõttest, et riigiabi on siseturuga kokkusobimatu, ning lubavad seega ka ettevõtjate erinevat kohtlemist, tingimusel et see vastab nendes erandites ette nähtud nõuetele, tuleb neid erandeid pidada – nagu märkis kohtujurist Pitruzzella kohtuasjas *Ryanair vs. komisjon* (C-320/21 P, EU:C:2023:54) esitatud ettepaneku punktis 64 – ELTL artikli 18 esimese lõigu tähenduses aluslepingutes sisalduvateks „erisäteteks“.
- 100 Sellest järeldub, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 68, et ELTL artikli 107 lõike 2 punkt b on selline erisäte ja et tuli analüüsida üksnes seda, kas kõnealuse meetmega kaasnev erinev kohtlemine oli selle sätte alusel lubatud.
- 101 Sellest tuleneb, et erinevalt sellest, mida väidab Ryanair, ei pea kõnealuse meetmega kaasnev erinev kohtlemine olema põhjendatud ka ELTL artiklis 52 sätestatud põhjenduste alusel.

- 102 Eeltoodut arvestades tuleb kolmanda väite teise osa viimane etteheide ja esimene osa põhjendamatus tõttu tagasi lükata.
- 103 Kolmanda väite kolmandas osas heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kui ta analüüsis eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktides 72, 73 ja 75 kõnealuse meetme proportsionaalsuse küsimuse kontekstis apellandi selle argumendi põhjendatust, mis on ära toodud selle kohtuotsuse punktis 71 ja mille kohaselt sellest meetmest tulenev erinev kohtlemine ei olnud proportsionaalne, kuna sellega anti SASile kogu abi, mille eesmärk oli COVID-19 pandeemia põhjustatud kahju hüvitamine, samas kui SAS kandis vaid vähem kui 35% sellest kahjust.
- 104 Sellega seoses väidab Ryanair esimeses etteheites sisuliselt, et kinnitades eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktis 72, et COVID-19 pandeemia raames kehtestatud piirangud mõjutasid SASi tema suuremate turuosade tõttu rohkem kui teisi Taanis tegutsevaid lennuettevõtjaid, esitas Üldkohus põhjenduse, mida vaidlusaluses otsuses ei olnud, mistõttu ta asendas komisjoni poolt selle otsuse põhjendamiseks esitatud põhjendused enda omadega.
- 105 Ent kuigi Euroopa Kohtu praktikast nähtub tõepoolest, et Euroopa Kohus ja Üldkohus ei saa ELTL artiklis 263 sätestatud seaduslikkuse kontrolli raames mingil juhul asendada vaidlustatud õigusakti vastuvõtja põhjendust enda omaga (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus *World Duty Free Group ja Hispaania vs. komisjon*, C-51/19 P ja C-64/19 P, EU:C:2021:793, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika), tuleb tõdeda, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 72 piirdus Üldkohus käesoleva kohtuotsuse punktis 103 mainitud apellandi argumentidele vastates vaidlusaluse otsuse sisu meeldetuletamisega ning täpsemalt sellega, et ta tegi järeldused otsuses sisalduvast teabest, asendamata siiski selle otsuse põhjendusi.
- 106 Kuna kolmanda väiteosa kolmandas etteheites viitab apellant Üldkohtu kinnitustele, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 72 ja 73 ja mille kohaselt oli SASi turuosa „märkimisväärselt suurem kõige lähema konkurendi [...] omast“ ning need piirangud, see tähendab COVID-19 pandeemia ajal kehtestatud piirangud, puudutasid „proportsionaalselt SASi märkimisväärselt rohkem“, siis tuleb tõdeda, et tegemist on sõltumatute faktiliste hinnangutega, mille Üldkohus andis liiati ammendavuse huvides.
- 107 Seega tuleb see etteheide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, seda enam, et apellant ei ole tõendanud, et Üldkohus on neid asjaolusid moonutanud.
- 108 Lisaks, kuivõrd Ryanair väidab kolmanda väiteosa teise ja kolmanda etteheite põhjendamiseks sisuliselt, et proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt oleks abi tulnud jagada kõigi kõnealuse erakorralise sündmuse ohvrite vahel proportsionaalselt neile tekkinud kahjuga, siis nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 20–25, põhineb see arutluskäik ekslikul eeldusel.
- 109 Mis puudutab apellandi kolmanda väite kolmanda osa neljandat etteheidet, siis piisab, kui märkida, et selle eesmärk on vaidlustada vaidlustatud kohtuotsuse punkt 75, mis on arvestades vaidlustatud kohtuotsuse punktis 74 esitatud otsust, mille kohaselt ei ole SASi erinev kohtlemine vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega, esitatud ammendavuse huvides. Niisiis tuleb see argument tulemuseta tõttu tagasi lükata.
- 110 Eeltoodut arvestades tuleb kolmanda väite kolmas osa ja järelikult kolmas väide tervikuna tagasi lükata.

Neljas väide

Poolte argumendid

- 111 Neljandas väites, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 81–83, heidab Ryanair Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnorme ning moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid ja tõendeid, kui ta lükkas tagasi esimeses kohtuastmes esitatud hagi kolmanda väite teise osa, milles Ryanair viitas asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse rikkumisele.
- 112 Selle väite esimeses osas väidab Ryanair, et märkides vaidlustatud kohtuotsuse punktis 81, et apellant ei tõendanud, kuidas sellise meetme ainuõiguslik laad, millest saab abi ainult SAS, „võib hagejat takistada teostamast oma asutamisvabadust Taanis või osutamast teenuseid lähtekohaga sellest riigist või sihtkohaga sinna“, valis Üldkohus vale kriteeriumi selle hindamiseks, kas riigisisene meede takistab teenuste osutamise vabadust ja asutamisvabadust või teeb need vähem huvipakkuvaks. Kohtupraktika kohaselt oleks Üldkohus pidanud pigem analüüsima, kas kõnealune meede võis heidutada „mis tahes huvitatud ettevõtjat“ ja seega käesolevas asjas teisi Taanis tegutsevaid lennuettevõtjaid kui SAS selles liikmesriigis oma asutamisvabadust teostamast või osutamast teenuseid.
- 113 Selle väite teises osas väidab Ryanair, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi tõendas ta vastavalt asjakohasele kriteeriumile õiguslikult piisavalt, et kõnealune meede seab praktikas ebasoodsasse olukorda üksnes need lennuettevõtjad, kelle asukoht on muus liikmesriigis kui Taani Kuningriik. Nimelt esitas ta arvukaid tõendeid selle kohta, et see meede piirab teenuste osutamise vabadust, ning kuna Üldkohus jättis need tõendid analüüsimata, rikkus ta õigusnormi ja moonutas tõendeid.
- 114 Selle väite kolmandas osas väidab Ryanair, et vastupidi sellele, mida Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 81, tõendas Ryanair, et teenuste osutamise vabaduse ja asutamisvabaduse piirang ei ole põhjendatud. Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta viitas teenuste osutamise vabaduse piirangu käsitlemisel üldiselt oma arutluskäigule ELTL artikli 107 kohta ELTL artikli 18 kontekstis. Tegelikult oleks Üldkohus ja enne teda komisjon pidanud analüüsima, kas kõnealuse meetmega kaasnev teenuste osutamise vabaduse piirang oli põhjendatud ülekaaluka üldise huviga, mis ei ole diskrimineeriv ning on vajalik ja proportsionaalne taotletava üldise huvi eesmärgiga. Apellant on aga välja toonud faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis tõendavad, et kõnealusel meetmel on teenuste osutamise vabadust piirav mõju, mis ei ole selle meetme eesmärgi seisukohast ei vajalik, sobiv ega proportsionaalne. Üldkohus „eitas seda tegelikkust“ ning rikkus seega õigusnormi ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid.
- 115 Komisjon, Taani Kuningriik ja Prantsuse Vabariik väidavad, et apellatsioonkaebuse neljas väide tuleb põhjendamatus tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 116 Mis puudutab apellatsioonkaebuse selle väite esimeses osas esitatud Ryanairi väidet, et Üldkohus kasutas vaidlustatud kohtuotsuse punkti 81 esimeses lauses vale kriteeriumi selle hindamiseks, kas kõnealune meede takistas teenuste osutamise vabaduse ja asutamisvabaduse kasutamist või muutis selle vähem atraktiivseks, siis tuleb tõdeda, et see väiteosa põhineb selle punkti väärar tõlgendusel. Nimelt, ilma et oleks vaja analüüsida, kas Üldkohus rikkus – nagu väidab Ryanair – õigusnormi seoses temal lasuva tõendamiskoormise ulatusega, nähtub – nagu Prantsuse valitsus oma vastuses apellatsioonkaebusele õigesti märkis – selle punkti teisest lausest, milles viidatakse

vaidlustatud kohtuotsuse punktidele 58–76, milles Üldkohus analüüsis kõnealuse meetme proportsionaalsust kõigi Taanis tegutsevate lennuettevõtjate olukorrast lähtuvalt, et Üldkohus pidas silmas piirava mõju olemasolu üldiselt ja seega tagajärgi, mis ei teki mitte ainult Ryanairi, vaid kõigi Taanis tegutsevate või tegutseda soovivate lennuettevõtjate suhtes.

- 117 Seega tuleb see väiteosa põhjendamatusesse tõttu tagasi lükata.
- 118 Neljanda väite teises ja kolmandas osas, mida tuleb analüüsida koos, heidab Ryanair Üldkohtule sisuliselt ette, et viimane rikkus vaidlustatud kohtuotsuses õigusnorme, kui ta analüüsis asjaolu, et kõnealusest meetmest sai kasu ainult SAS, lähtudes üksnes ELTL artiklis 107 sätestatud kriteeriumidest, selle asemel et kontrollida, kas see meede oli põhjendatud teenuste osutamise vabadust või asutamisevabadust käsitlevates sätetes ette nähtud põhjenduste seisukohast. Ryanair on aga esitanud Üldkohtule faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis tõendavad nende sätete rikkumist.
- 119 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 97, ei tohi ELTL artiklis 108 ette nähtud menetlus kunagi viia tulemuseni, mis on vastuolus aluslepingu erisätetega. Seega ei saa abi tunnistada siseturuga kokkusobivaks, kui abi ise või mõni selle tingimus rikub liidu õiguse sätteid või üldpõhimõtteid.
- 120 Kuid esiteks, nagu kohtujurist Pitruzzella sisuliselt märkis kohtuasjas Ryanair vs. komisjon (C-320/21 P, EU:C:2023:54) esitatud ettepaneku punktis 85, ei kujuta abimeetme piirav mõju teenuste osutamise vabadusele või asutamisevabadusele endast siiski asutamislepinguga keelatud piirangut, kuivõrd tegemist võib olla riigiabi olemusele omase mõjuga, nagu selle valikulisus.
- 121 Teiseks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et kui abi tingimused on nii lahutamatuult seotud abi eesmärgiga, et neid ei ole võimalik eraldi hinnata, tuleb nende mõju abi kui terviku kokkusobivusele või kokkusobimatusele tingimata hinnata ELTL artiklis 108 sätestatud menetluse kohaselt (vt selle kohta 22. märtsi 1977. aasta kohtuotsus Iannelli & Volpi, 74/76, EU:C:1977:51, punkt 14, ning 31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus komisjon vs. Braesch jt, C-284/21 P, EU:C:2023:58, punkt 97).
- 122 Ent käesolevas asjas, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 83, oli SASi kui kõnealusest meetmest abi saava isiku valik osa selle meetme eesmärgist, ning igal juhul, kui seda valikut tuleb pidada selle meetme tingimuseks, ei vaidle Ryanair vastu, et see tingimus on lahutamatuult seotud selle eesmärgiga hüvitada osaliselt sellele ettevõtjale COVID-19 pandeemiast põhjustatud kahju. Sellest tuleneb, et SASi kui kõnealusest meetmest abi saava isiku valikust tulenevat mõju siseturule ei saa analüüsida selle abimeetme kui terviku ELTL artiklis 108 ette nähtud menetluse alusel siseturuga kokkusobivuse analüüsist eraldi.
- 123 Eeltoodud põhjendustest ja eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 95 ja 96 märgitust tuleneb, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 81 sisuliselt, et tõendamaks, et kõnealune meede kujutas endast asjaolu tõttu, et sellest sai kasu ainult SAS, asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piirangut, oleks apellant pidanud käesolevas asjas tõendama, et sellel meetmel oli piirav mõju, mis ületas ELTL artikli 107 lõike 2 punktis b kehtestatud nõuete kohaselt antud riigiabile omast mõju.
- 124 Ryanairi neljanda väite teise ja kolmanda osa põhjendamiseks esitatud argumentide eesmärk on kogumis kritiseerida seda, et kõnealuse meetme ainsaks abisaajaks valiti SAS, ja selle valiku tagajärgi, kuigi see valik on selle meetme valikulisusega lahutamatuult seotud.

- 125 Lisaks, mis puudutab tõendeid, mille ta esitas Üldkohtule, siis tuleb tõdeda, et Ryanair ei ole esitanud ühtegi argumenti, mis tõendaks, et Üldkohus neid tõendeid moonutas.
- 126 Eeltoodust tuleneb, et neljas väide tuleb tagasi lükata.

Viies väide

Poolte argumendid

- 127 Viiendas väites leiab Ryanair, et Üldkohus rikkus õigusnorme ja moonutas ilmselgelt faktilisi asjaolusid, kui ta tuvastas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 86 ja 87, et tema esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljas väide, mis puudutab komisjoni keeldumist algatada ametlik uurimismenetlus, oli jäänud ilma oma kirjeldatud eesmärgita ja sellel puudub iseseisev sisu.
- 128 Nimelt, vastupidi sellele, mida leidis Üldkohus, oli sellel väitel iseseisev sisu, mis erines esimeses kohtuastmes esitatud hagi kolmest esimesest väitest, sest nende tõsiste raskuste tõendamisel, mis oleksid pidanud viima ametliku uurimismenetluse algatamiseni, on kontrollikriteerium erinev, ning see võib olla täidetud isegi siis, kui ei ole tõendatud, et komisjoni analüüs põhineb ilmsel hindamisveal või õigusnormi rikkumisel – argumendid, mis põhistavad neid kolme esimest väidet.
- 129 Samuti ei jäänud esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljas väide ilma oma kirjeldatud eesmärgita, kuna komisjoni ilmse hindamisvea tõendamine on täiesti erinev nende tõsiste raskuste tõendamisest, mis oleksid pidanud viima ametliku uurimismenetluse algatamiseni. Lisaks esitas Ryanair selle kohta iseseisvaid argumente, mis muu hulgas tõendavad, et komisjonil ei olnud turuandmeid lennundussektori struktuuri kohta ega teavet COVID-19 kriisist põhjustatud kahju suuruse ja SASile antud abi suuruse hindamise kohta. Sellest nähtub, et Ryanair tõi Üldkohtus välja komisjoni teabes esinevaid lünki ja puudusi, mis tõid esile tõsised raskused ja kujutasid endast võrreldes teiste väidetega „iseseisvat sisu“.
- 130 Komisjon, Taani Kuningriik ja Prantsuse Vabariik väidavad, et apellatsioonkaebuse viies väide tuleb põhjendamatus tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 131 Kui hageja palub tühistada komisjoni otsuse jätta riigiabi suhtes vastuväited esitamata, vaidlustab ta peamiselt asjaolu, et otsus võeti vastu ametlikku uurimismenetlust algatamata, rikkudes sellega hageja menetluslikke õigusi. Selleks et hageja tühistamisnõue oleks tulemuslik, võib ta esitada kõik väited, mis tõendavad, et teatatud meetme esialgse uurimise etapis komisjoni kasutuses oleva teabe ja asjaolude hindamise tõttu oleks pidanud abi siseturuga kokkusobivuse kohta ilmne kahtlusi. Selliste argumentide kasutamise tõttu ei saa aga muutuda hagi ese või hagi vastuvõetavuse tingimused. Vastupidi, kahtluste olemasolu kokkusobivuse kohta on just täpselt see tõend, mis tuleb esitada selleks, et tõendada, et komisjon oleks pidanud algatama ELTL artikli 108 lõikes 2 ja nõukogu 13. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL artikli 108] kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9), artikli 6 lõikes 1 ette nähtud ametliku uurimismenetluse (vt selle kohta 24. mai 2011. aasta kohtuotsus komisjon vs. Kronoply ja Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 132 Taotluse esitaja peab tõendama, et esinesid kahtlused kokkusobivuse kohta, mistõttu oli komisjon kohustatud algatama ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametliku uurimismenetluse. Selline tõend peab põhinema nii selle otsuse vastuvõtmise asjaoludel kui ka otsuse sisul kooskõlaliste kaudsete tõendite kogumi alusel (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 133 Täpsemalt võib komisjoni uurimise ebapiisavus või puudulikkus esialgses uurimismenetluses olla kaudne tõend sellest, et komisjon seisis teatatud meetme siseturuga kooskõla hindamisel silmitsi tõsiste raskustega, mille tõttu oleks ta pidanud algatama ametliku uurimismenetluse (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 134 Mis puudutab seejuures kõigepealt etteheidet, et Üldkohus otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 87, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljandal väitel puudub iseseisev sisu, siis tuleb märkida, et on õige, nagu väitis Ryanair oma apellatsioonkaebuses, et kui eelmises punktis viidatud Euroopa Kohtu praktika tähenduses „tõsised raskused“ oleksid tõendatud, oleks vaidlusalust otsust saanud tühistada ainuüksi sel põhjusel, isegi kui sellele lisaks ei ole tõendatud, et komisjoni sisulised hinnangud olid õiguslikult või faktiliselt väärad (vt analoogia alusel 2. aprilli 2009. aasta kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon, C-431/07 P, EU:C:2009:223, punkt 66).
- 135 Lisaks, selliste tõsiste raskuste olemasolu võib põhineda muu hulgas nendel hinnangutel ja seda võib üldjuhul tõendada väidete või argumentidega, mille hageja on esitanud vastuväidete esitamata jätmise otsuse põhjendatuse vaidlustamiseks, isegi kui nende väidete või argumentide analüüsi tulemusel ei jõuta järeldusele, et sisulistes küsimustes komisjoni antud hinnangud on faktiliselt või õiguslikult väärad (vt selle kohta 2. aprilli 2009. aasta kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon, C-431/07 P, EU:C:2009:223, punktid 63 ja 66 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 136 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et Ryanairi esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljas väide puudutas sisuliselt komisjoni poolt esialgses uurimismenetluses läbi viidud uurimise puudulikkust ja ebapiisavust ning seda, et komisjon oleks ametliku uurimismenetluse tulemusel kõnealuse meetme kokkusobivust hinnanud erinevalt. Sellest hagit nähtub aga samuti, et selle väite põhjendamiseks apellant sisuliselt kas kordas kokkuvõtlikult hagi kolme esimese väite raames esitatud argumente, mis puudutasid vaidlusaluse otsuse põhjendatust, või viitas otse nendele argumentidele.
- 137 Neil asjaoludel võis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 87 põhjendatult asuda seisukohale, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljandal väitel „puudub iseseisev sisu“ võrreldes esimese kolme väitega selles mõttes, et olles sisuliselt analüüsinud viimati nimetatud väiteid, sealhulgas argumente komisjoni analüüsi puudulikkuse ja ebapiisavuse kohta, ei olnud ta kohustatud hindama hagi neljanda väite põhjendatust eraldi, seda enam, et nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse selles punktis samuti õigesti märkis, ei ole Ryanair selles viimases väites välja toonud konkreetseid asjaolusid, mis võiksid tõendada, et komisjonil tekkisid kõnealuse meetme siseturuga kokkusobivuse hindamisel võimalikud „tõsised raskused“.
- 138 Sellest järeldub, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88 leidis, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljanda väite põhjendatust ei ole vaja analüüsida, ilma et oleks vaja veel analüüsida, kas Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 õigesti, et see väide on täiendav ja et see on jäänud ilma oma kirjeldatud eesmärgita.

- 139 Lisaks tuleb tõdeda, et Ryanair ei esitanud ühtegi argumenti, mis tõendaks, et Üldkohus moonutas esimeses kohtuastmes esitatud hagi neljanda väite analüüsimisel tõendeid käesoleva kohtuotsuse punktis 55 meenutatud kohtupraktika tähenduses.
- 140 Eeltoodust nähtub, et viies väide tuleb põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Kuues väide

Poolte argumendid

- 141 Kuuendas väites heidab Ryanair Üldkohtule ette õigusnormi rikkumist ja asjaolude ilmselget moonutamist, kuna Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 89–101 vääralt, et komisjon ei ole rikkunud ELTL artikli 296 teisest lõigust tulenevat põhjendamiskohustust.
- 142 Apellandi sõnul annab Üldkohtu arutluskäik mõista, et faktilised asjaolud, mis viisid vaidlusaluse otsuse vastuvõtmiseni, st COVID-19 pandeemia puhkemine ja mõju, mis sellel olukorral võis olla komisjoni otsuste koostamise kvaliteedile, võivad vabandada asjaolu, et vaidlusaluse otsuse põhjendustes puuduvad teatud olulised asjaolud, samas kui need olid apellandile vajalikud, et saada teada komisjoni järelduste aluseks olnud konkreetset põhjenduskäiku. Selline ELTL artikli 296 teise lõigu vaba tõlgendus, mis on vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga, võtaks põhjendamiskohustusest igasuguse mõtte.
- 143 Komisjon ja Prantsuse Vabariik väidavad, et apellatsioonkaebuse kuues väide tuleb põhjendamatusse tõttu tagasi lükata. Taani Kuningriik leiab, et see väide on vastuvõetamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

- 144 Tuleb meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad ELTL artikli 296 teisest lõigust ette nähtud põhjendused vastama asjaomase akti olemusele ning neist peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel võetud meetme põhjuseid mõista ja pädeval kohtul kontrolli teostada. Põhjendamise nõuet hinnates tuleb seega arvestada juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ja huvi, mis võib selgituste saamiseks olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks toodud kõik asjasse puutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna kontrollides akti põhjenduse vastavust ELTL artikli 296 teise lõigu nõuetele tuleb lisaks akti sõnastusele arvestada akti konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme (vt 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 198 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 145 Kui konkreetsemalt on tegemist ELTL artikli 108 lõike 3 alusel tehtud otsusega jätta abimeetme suhtes vastuväited esitamata, nagu käesolevas asjas, on Euroopa Kohtul juba olnud võimalus täpsustada, et selline otsus, mis on vastu võetud lühikese tähtaja jooksul, peab üksnes sisaldama, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 94 õigesti märkis, põhjuseid, miks komisjon leiab, et tal ei ole tõsiseid raskusi asjaomase abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel, ja et isegi selle otsuse lühidaid põhjendusi tuleb pidada ELTL artikli 296 teisest lõigust ette nähtud põhjendamiskohustuse seisukohast piisavaks, kui nendest ilmnevad selgelt ja ühemõtteliselt põhjused, miks komisjon leidis, et tal tõsiseid raskusi ei esine, kusjuures selle põhjenduse

põhjendatuse küsimus ei ole selle nõudega seotud (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tempus Energy ja Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, punkt 199 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 146 Just arvestades nõudeid, mida on õigesti meenutatud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 92 ja 94, tuleb analüüsida, kas Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et vaidlusalune otsus oli õiguslikult piisavalt põhjendatud.
- 147 Sellega seoses tuleb tõdeda, et kuivõrd Ryanair heidab Üldkohtule esiteks sisuliselt ette põhjendamiskohustusega seotud nõuete leevendamist seoses COVID-19 pandeemia kontekstiga, milles vaidlusalune otsus vastu võeti, ei viita miski sellele, et osutades vaidlustatud kohtuotsuse punktides 89–101 pandeemiaga seotud kriisile, soovis Üldkohus selle asjaoluga põhjendada selle otsuse põhjenduse puudumist.
- 148 Teiseks, kuivõrd Ryanair esitab teatud hulga konkreetseid asjaolusid, mille kohta komisjon temal lasuvat põhjendamiskohustust väidetavalt rikkudes vaidlusaluses otsuses seisukohta ei võtnud või mida ta ei ole hinnanud, nagu kõnealuse meetme kooskõla võrdse kohtlemise põhimõtte, asutamishuvide ja teenuste osutamise vabadusega, SASile antud konkurentsieelis, kahju ja abi summa arvutamise meetod, täpsed põhjused, miks SASi koheldi Taanis teistmoodi kui teisi selles liikmesriigis tegutsevaid lennuettevõtjaid, kellele on tekkinud kahju, tuleb tõdeda, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 95–100 leidis Üldkohus kõiki neid asjaolusid analüüsides, et need ei olnud kas vaidlusaluse otsuse seisukohast asjakohased või et selles otsuses oli neile õiguslikult piisavalt viidatud, et mõista komisjoni põhjenduskäiku selles küsimuses.
- 149 Ent ei ilmne, et nende hinnangutega oleks Üldkohus läinud vastuollu ELTL artikli 108 lõike 3 alusel komisjoni vastuväidete esitamata jätmise otsuse põhjendamise nõuetega, nagu need tulenevad käesoleva kohtuotsuse punktides 144 ja 145 meenutatud kohtupraktikast, kuna need põhjendused võimaldavad käesoleval juhul Ryanairil mõista selle otsuse põhjendusi ja liidu kohtul teostada selle suhtes kontrolli, nagu nähtub ka vaidlustatud kohtuotsusest.
- 150 Lisaks, kuna kuuenda väite raames esitatud argumentidega soovitakse tegelikult tõendada, et vaidlusalune otsus võeti vastu komisjoni ebapiisava või õiguslikult väärast hinnangu alusel, tuleb need argumendid, mis puudutavad pigem selle otsuse põhjendatust kui põhjendamisenõuet kui olulist vorminõuet, käesoleva kohtuotsuse punktis 145 meenutatud kohtupraktikat arvestades tagasi lükata.
- 151 Eeltoodust tuleneb, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 101, et vaidlusalune otsus oli õiguslikult piisavalt põhjendatud.
- 152 Lõpuks tuleb tõdeda, et Ryanair ei ole esitanud ühtegi argumenti, mis tõendaks, et Üldkohus moonutas esimeses kohtuastmes esitatud hagi viiendat väidet analüüsides faktilisi asjaolusid käesoleva kohtuotsuse punktis 58 viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 153 Seega tuleb kuues väide põhjendamatusena tõttu tagasi lükata.
- 154 Kuna apellandi ühegi väitega ei saa nõustuda, tuleb apellatsioonkaebus tervikuna tagasi lükata.

Kohtukulud

- 155 Kodukorra artikli 184 lõike 2 kohaselt otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotamise, kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu.
- 156 Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonimenetluses, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna apellant on kohtuvaidluse kaotanud ning komisjon ja SAS on palunud kohtukulud temalt välja mõista, siis tuleb käesoleva apellatsioonimenetlusega seotud kulud temalt välja mõista.
- 157 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 140 lõike 1 kohaselt, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonimenetluses, kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud. Järelikult kannavad Prantsuse Vabariik ja Taani Kuningriik, kes astusid menetlusse esimeses kohtuastmes ja osalesid Euroopa Kohtu menetluses, ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.**
- 2. Jätta Ryanair DAC kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Komisjoni ja SAS AB kohtukulud.**
- 3. Jätta Prantsuse Vabariigi ja Taani Kuningriigi kohtukulud nende endi kanda.**

Allkirjad